

2. Hlukha, H.Ia. (2014). Systema faktoriv ekonomichnoho zrostantia: teoretyko-metodolohichniy aspekt [The system of economic growth factors: theoretical and methodological aspect]. *Marketynh i menedzhment innovatsii - Marketing and Innovation Management* 1, 223-231 [in Ukrainian].
3. Korolev, O., & Sigal, A. (2013). *The use of entropy in modeling the decision-making processes in the economy*. A. Sigal (Ed.). Simferopol: ODZhAK.
4. Ukraine in numbers in 2014: Statistical Yearbook. (2015). *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Kyiv.
5. Burlutski, S., & Burlutski, Sv. (2015). The «resources curse» and special features of the economic growth in Ukraine. *Journal of Life Economics*, 2(1), 21-26 [in English].
6. Gunderson, L., & Folke, C. (2005). Resilience-Now More than Ever (editorial). *Ecology and Society*, 10(2). Retrieved from <http://www.ecologyandsociety.org/vol10/iss2/art22/> [in English].
7. Perrings, C. A. (2006). Resilience and sustainable development. *Environment and Development Economics*, Vol.11, 417-427 [in English].
8. Rose, A. (2007). Economic resilience to natural and man-made disasters: Multidisciplinary origins and contextual dimensions. *Environmental Hazards*, 7, 383-398 [in English].

Svitlana Burlutskya, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)
Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine

Entropy Parameters of Socio-Economic Resilience of Regions

The events of the past two years illustrate the most significant shock effect on the domestic socio-economic system. In this context deepening of territorial imbalances necessitated the development of differentiated approaches to formation of strategy and tactics for regional development. The solution of this problem is impossible without a perfect research of reaction features of regional systems on recessionary symptoms. The purpose of this investigation is the definition of entropy characteristics of the region socio-economic resilience as a response to shock disturbances of Ukrainian economy in 2013-2014.

Socio-economic resilience is the ability of an economy (region) to withstand or recover from market, competitive, environmental, and other external shocks and to return to the path of growth. The economic structure of a region (structure existing activities) affects the exposure and vulnerability to different types of shock, and determines the robustness of local socio-economic system. Assessment of the economic structure involves determining both the overall structural diversification and parameter modularity, structural substitution and complementarity. Some shock impact on the socio-economic system is associated with the violation of existing relationships and the introduction of some "chaos". The entropy assessments of the region functioning were used for accounting this effect in this paper. It was modified Shannon entropy function and estimated the structural entropy level by economic activities for quantifying structural diversification of regions. Regional clusters are identified by the criteria of shock depth and the entropy change speed.

According to the research regional features of the resilience response to shock disturbances are identified. The effects of modularity, structural neutrality, interregional substitution and complementarity are empirically confirmed. Framework to improve the information reliability of entropy parameters of socio-economic resilience are proposed.

region, socio-economic resilience, modularity, structural neutrality, complementarity, substituting

Одержано (Received) 02.11.2015

Прорецензовано (Reviewed) 27.11.2015

Прийнято до друку (Approved) 30.11.2015

УДК 332.14:338.242.4:351

Ю.В. Малаховський, доц., канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет, м. Кіровоград, Україна

Досвід США, Канади та країн ЄС в управлінні економічним розвитком депресивних територій

У статті узагальнено досвід функціонування спеціальних агенцій та установ розвитку щодо виокремлення та ідентифікації депресивних територій США, Канади та країн ЄС, організації процесів управління їх економічним розвитком, а також сформульовано пропозиції щодо поширення окремих надбань та існуючого досвіду у діяльності вітчизняних органів державного та місцевого управління. Основними масово поширеними економічними механізмами, що реалізуються спеціально створеними

© Ю.В. Малаховський, 2015

для подолання наслідків функціонування проблемних територій організаційними структурами, визнано: гранти, субсидії; доступ до державних контрактів; зниження рівня оподаткування; зменшення відсотків на позики; мікрокредитування; гарантії; новий механізм інноваційного розвитку; секторна підтримка; комплексний розвиток інфраструктури та галузей виробництва; організація промислових парків, бізнес-зон; підтримка малого та середнього бізнесу; розвиток кластерів.

рівень бідності, депресивні території, нерозвинені депресивні зони, проблемні громади, секторна підтримка, низькооплачувані особи, стимули розвитку територій

Ю.В. Малаховский, доц., канд. экон. наук

Кировоградский национальный технический университет, г. Кировоград, Украина

Опыт США, Канады и стран ЕС в управления экономическим развитием депрессивных территорий

Статья посвящена обобщению опыта функционирования специальных агентств и учреждений по вопросам выявления и идентификации депрессивных территорий США, Канады и стран ЕС, организации процессов управления их экономическим развитием, а также формулировке предложений относительно использования существующих наработок в деятельности отечественных органов государственного и местного управления. Основными, широко распространенными механизмами, которые реализуются специально созданными для преодоления последствий функционирования проблемных территорий организационными структурами, признаны: гранты; субсидии; доступ к государственным контрактам; снижения уровня налогообложения; уменьшение процентов за кредит; микрокредитование; гарантии; новый механизм инновационного развития; секторная поддержка; комплексное развитие инфраструктуры и отраслей производства; организация промышленных парков, бизнес-зон; поддержка малого и среднего бизнеса; развитие кластеров

уровень бедности, депрессивные территории, неразвитые депрессивные зоны, проблемные общины, секторная помощь, низкооплачиваемые лица, стимулы развития территории

Постановка проблеми. В умовах пошуку шляхів подолання явищ соціально-економічної кризи в країні особливої уваги заслуговують ті території, де негативні процеси проявляють себе найбільш гостро та болісно. Результатом наростання регіональних диспропорцій є утворення депресивних районів зі стабільною від'ємною динамікою соціально-економічних показників. В таких регіонах кризові явища продукують мультиплікативний ефект, блокуючи можливості регіонального відтворювального процесу, в цілому, та його окремих елементів, зокрема. Негативні процеси в них набувають затяжного характеру. При цьому, внутрішні регіональні дисбаланси накладаються на притаманні перехідному періоду загальні негаразди – інфляцію, спад виробництва, соціальне розшарування, зростання безробіття. Враховуючи досить значну кількість вітчизняних регіонів, які перебувають у кризовому стані, дослідження закордонного досвіду вирішення комплексу проблем, що пов'язані з подоланням депресивності, є доволі актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема нерівномірного територіального розвитку присвячено праці знаних вчених-економістів. Найбільш суттєвий внесок у розвиток основ територіального розвитку внесли такі відомі фахівці, як В. Бунге [1], М. Грінхут [2], В. Ізард [3, 4], В. Кристаллер [5], В. Лаунхардт [6], Х. Мак Карті [7], Е. Ульман [8], В. Харрінгтон [9]. При цьому, багато питань теорії, методології та технології розробки заходів і механізмів розвитку депресивних територій залишаються дискусійними, як правило, абстрактно сформульованими, що викликає складнощі у процесі їх практичного застосування.

У зарубіжній теорії та практиці накопичено значний досвід розробки програм регіонального розвитку. Значний інтерес викликає програма розвитку долини ріки Тенессі (США), що має ареал впливу 12 штатів. Програма реалізується протягом більше 70 років. Діяльність з її реалізації передбачає створення енергетичної системи регіону, сучасного сільського господарства, розвиток міст та населених пунктів, покращення якості оточуючого середовища. Цей приклад, добре відомий фахівцям, спростовує хибну ідею про можливості самоорганізації великих економічних систем у

ринковому середовищі без втручання держави, що особливо важливо у ході дослідження теоретичних та методичних проблем регулювання регіонального розвитку за умов кризи.

Постановка завдання. Метою даної публікації є узагальнення досвіду функціонування спеціальних агенцій та установ розвитку щодо виокремлення та ідентифікації депресивних територій США, Канади та країн ЄС, організації процесів управління їх економічним розвитком, а також формулювання пропозицій щодо поширення існуючого досвіду у діяльності вітчизняних органів державного та місцевого управління.

Виклад основного матеріалу. Вперше на практиці, зусиллями комісії Rowell-Sirois (1937), у Канаді було сформульовано концепцію, згідно якої кожна провінція повинна бути здатною забезпечити встановлені стандарти послуг з управління, не перевищуючи при цьому середнього для держави рівня податкового тягаря [10]. З огляду на різні обставини, практично Канадська програма вирівнювання для провінцій була створена лише в 1957 році. Принципові позиції цієї програми у вигляді переліку стандартів життя для громадян Канади та декларації основних моментів формування федеральної фінансової політики в цілому збережено в Конституції 1982 року [11].

Федеральний бюджет Канади 1960 року був першою прямою спробою забезпечити економічний розвиток, адже надавав змогу підприємствам отримувати подвійні ставки податкових пільг, що було пов'язано з необхідністю здійснення інвестицій в основний капітал, формування активів, що залучались для виробництва нових видів продукції за умови, що вони розташовувались у перелічених регіонах з високим рівнем безробіття та повільними темпами економічного зростання [10].

Наступним документом став Акт відновлення та розвитку сільського господарства (Agricultural Rehabilitation and Development Act (ARDA)). Заходи щодо реалізації цього закону було сфокусовано на надання допомоги у використанні периферійних земель, створенні можливостей для роботи у сільській місцевості та фінансуванні проектів в інших (крім сільського господарства) природно-ресурсних галузях. У 1966 році ARDA було видозмінено, він зосереджувався не тільки на суто сільськогосподарських, але також і несільськогосподарських проектах, що сприяли зменшенню рівня бідності на селі.

У 1962 році було засновано Раду атлантичного розвитку з фінансовим капіталом у сумі 186 млн. дол. США. У 1963 році було ухвалено Акт про стимули для розвитку території (Area Development Incentives Act), згідно якого податкові пільги спрямовувались у певні регіони з високим рівнем безробіття. Фонд економічного розвитку сільських територій (Fund for Rural Economic Development) (1966) зосереджував діяльність у п'яти регіонах Канади, для яких було затверджено деталізовані плани розвитку [10].

У кінці 1960-х років уряд Канади почав зосереджуватися на центрах розвитку в економічно депресивних (переважно міських) регіонах. У період між 1972 та 1974 роками регіональний розвиток було децентралізовано, його програмування здійснювали на умовах гнучких угод між федеральним та провінційним рівнями, при цьому стимули розвитку надавали і регіонам, й окремим секторам для задоволення індивідуальних потреб.

У 1982 році було створено нову програму – Програму промислового та регіонального розвитку (Industrial and Regional Development Program), яка використовувала набір показників розвитку для визначення потреб регіонів чотирьох категорій [10]. Програма привернула найбільшу увагу до провінцій Онтаріо та Квебеку, куди спрямовували близько 70% усього фінансування. Програма була протиположною попередній, що надавала лише 40% усього фінансування Атлантичній Канаді. Через опозицію цих провінцій програму в 1987 році було розформовано.

Замість окремих програм було створено розгалужену систему регіональних агенцій розвитку: одна – для Атлантичної Канади (Агенція розвитку можливостей Атлантичної Канади (Atlantic Canada Opportunity Agency), одна – для Західної Канади (Агенція з диверсифікації економіки Західної Канади – Western Economic Diversification) та одна – для Північного Онтаріо (Агенція економічного розвитку в Північному Онтаріо – Federal Economic Development Initiative in Northern Ontario – Fed Nor). Згодом було створено нове міністерство промисловості, науки та технологій (Department of Industry, Science and Technology) та нову Агенцію розвитку Квебеку (економічного розвитку у Канаді для регіону Квебеку – Canada Economic Development – Quebec (CED)) [10]. Вищезазначені агенції діють і тепер.

Основні регуляторні принципи щодо розвитку економічно проблемних територій США викладено у наступних законодавчих актах (Present Law and Proposals Relating To Tax Incentives for Economically Distressed Areas, 2000):

1. Акт комунальних робіт та економічного розвитку (1965 р.) з доповненнями, здійсненими Актом повторного уповноваження Адміністрації економічного розвитку (2004 р.).

2. Акт узгодження бюджету (1993 р.) та Акт полегшення платникам податків (1997 р.).

3. H.R. 815, Акт відновлення американських громад 1999 р.

4 Акт про HUB-зони (1997 р.), Акт про HUB-зони в корінній Америці (2000 р.), Акт уповноваження Адміністрації з питань малого бізнесу та допомоги виробництву (2004 р.).

Згідно федеральної методики 2004 р. (Адміністрація економічного розвитку США), проект допомоги місцевості має право на фінансування, якщо вона відповідає одному або більшій кількості критеріїв: низький дохід на особу (80% або нижче середнього національного рівня); рівень безробіття за останні 24 місяці, принаймні, на 1% вище середнього національного; безробіття чи проблеми економічного пристосування. Аналогічні умови для віднесення регіону до економічно депресивних збережено в методиці Департаменту транспорту США 2012 р. [12, 13].

Економічно проблемні території за федеральною методикою Департаменту житла та розвитку міст штату Альберта (Канада) визначаються за такими критеріями: рівень бідності принаймні на 20% вище за національний; рівень безробіття принаймні в 1,5 рази вищий за національний; для міських громад принаймні 70% домовласників з доходами менш як 80% відповідного середнього доходу в певній місцевості [14].

За федеральною методикою Адміністрації з питань малого бізнесу (США) найбільш проблемні зони в країні відповідають наступним критеріям: дані перепису про кількість податкових кредитів на житло низькооплачуваних осіб у міських зонах (у відповідності до Акту про HUB-зони (1997 р.), Акту про HUB-зони в корінній Америці (2000 р.), Акту уповноваження Адміністрації з питань малого бізнесу та допомоги виробництву (2004 р.) критерії регулярно переглядаються); у неметропольних районах середній дохід на домогосподарство не перевищує 80% середнього показника по штату або середній рівень безробіття не менше 140% найнижчого в країні або середнього по штату; індіанські землі; території, на розвиток яких негативно вплинуло закриття підприємств або їх перебудова [15].

Регіональна методологія визначення економічно проблемних територій штату Орегон використовує в середньому 8 показників для вимірювання економічних проблем: рівень безробіття, особистий дохід (на одну особу); середні виплати на 1 працівника; зміни чисельності населення; відсоток населення, що отримує допомогу через безробіття; промислова різноманітність, що базується на розподілі зайнятості за видами діяльності; відсоток бідних сімей, зміни в зайнятості [16]. Індекс економічного

лиха (1,00) приймається для штату як усереднене значення восьми підіндексів. Для утримання резонної кількості обраних громад, методологія відбирає поріг 1,2 для районів та 1,25 – для міст у неproblemних районах. Території, де відповідні показники рівні або вищі за ці, визначаються економічно проблемними.

Територіальна методологія визначення проблемних територій у штаті Вашингтон охоплює рівень безробіття, середній дохід домогосподарств, коефіцієнти зайнятості тощо [17]. За першим показником, рівень безробіття для ідентифікації проблемної громади повинен бути на 20% вищим за середній показник на рівні штату за останні 3 роки. За другим, проблемність території може бути встановлено у випадку комбінування рівня безробіття, що повинен бути на 40% вищим від середнього по штату, та доходу домогосподарств (70% домогосподарств мають дохід менший 80% за середній рівень по штату). За третім, комбінується рівень безробіття (140% середнього по штату) та середній дохід домогосподарств (65% від середнього рівня по штату).

Штат Вісконсін застосовує декілька означень економічно проблемних територій: рівень безробіття повинен бути не меншим від 150% від середнього по штату безвідносно до періоду; рівень безробіття вищий протягом останніх 18 місяців, ніж у середньому по штату; кількість домогосподарств, у яких середній дохід менший 80% від середнього по штату, вища за середню по штату; кількість домогосподарств, що отримують допомогу з безробіття, вища, ніж у середньому по штату; протягом останніх 36 місяців багато працівників залишилися без роботи або через закриття підприємств, або їх звільнили через реструктуризацію; роботодавці на території оголосили публічно про скорочення понад 25% бізнесу, результатом чого буде звільнення працівників; спостерігається скорочення вартості майна; зменшення чисельності населення на території [18].

Завдання Міністерства промисловості Канади полягають у просуванні заснованої на знаннях конкурентоспроможної економіки Канади, вдосконаленні інвестиційних умов у країні, що вважаються чесними, інноваційними та ефективними, допоки збільшують її частку в світовому обсязі торгівлі, а також інноваційного виробництва одночасно і важливим завданням – поліпшенням якості життя в Канаді. Міністр має повноваження щодо вирішення питань політики в таких напрямках: промисловість, торгівля та комерція, наука, споживчий ринок, корпорації та корпоративна безпека, конкуренція та обмеження торгівлі (зокрема – об'єднання компаній і монополії), банкрутство та неплатоспроможність, інтелектуальна власність, телекомунікації, інвестиції, малий бізнес, регіональний економічний розвиток на території Канади.

Щодо регіонального розвитку в Онтаріо цілі Міністерства полягають у наступному:

- просуванні економічного розвитку в місцевостях, де превалюють низькі доходи та слабе економічне зростання, а також на територіях з нерівними умовами для формування продуктивної зайнятості;
- стимулюванні довгострокового економічного розвитку та стійкої зайнятості і формування доходів;
- фокусуванні на малих та середніх підприємствах і розвитку підприємницьких талантів.

Агенція розвитку можливостей Атлантичної Канади (АСОА) була створена у 1985 році. Мета її функціонування – підвищення можливостей економічного розвитку в Атлантичній Канаді та, зокрема, забезпечення зростання доходів і можливостей зайнятості в регіоні. АСОА займається п'ятьма основним проблемами: реструктуризація основних галузей (спад у рибальстві та вугільній промисловості), нестача критичної маси робочої сили через малозаселені регіони; “відтік мізків”,

оскільки кваліфіковані працівники виїжджають за кращими можливостями до різних регіонів Канади або за кордон; високий рівень безробіття; проблеми села, що пов'язані з великою кількістю сезонних працівників і низьким рівнем зайнятості.

Фонд АСОА отримує 1,5% федеральних фінансових ресурсів, переданих регіонові Атлантики, однак, використовуючи їх, вони мають виконувати перелік зобов'язань, з-поміж яких програми зі стратегічним фокусом на: 1) інноваціях, дослідженнях та розвитку з акцентом на створення кластерів основних галузей; 2) розвиток підприємницьких і бізнесових навичок, партнерство з освітніми міністерствами для вдосконалення навчальних планів по підприємництву та зв'язків з університетами; 3) стимулювання місцевого розвитку шляхом допомоги місцевим муніципалітетам розв'язувати проблеми бюджетів через консультування з питань економічного розвитку та надання позик малому бізнесу; 4) торгівля та інвестиції з акцентом на експортні галузі та міжнародні підприємницькі зв'язки.

На додачу до вищезазначених програм План дій для регіону Атлантики також забезпечує максимальний рівень внеску відповідно до типу діяльності в таких розмірах:

- 50% необхідних капітальних видатків для започаткування та розширення лінійки нових продуктів, модернізації обладнання та розширення виробництва;
- 60% необхідних видатків на інноваційні проекти та фінансову підтримку новаторам, що ліцензують свої інноваційні проекти, й на фінансову підтримку новаторам, що ліцензують свої інноваційні продукти / процеси;
- 75% необхідних видатків на розвиток маркетингових або бізнес-планів, оцінку доцільності та пошук венчурного капіталу;
- 50% на видатки з пошуку кваліфікованих працівників, максимально до одного року, для впровадження маркетингового плану.

Агенція з диверсифікації економіки Західної Канади створена 1985 року. Її метою є підтримання розвитку та диверсифікації економіки Західної Канади, просування інтересів Західної Канади в національній економічній політиці, розроблення та впровадження програм і проектів.

Через суттєві скорочення Агенція розвинула партнерський підхід з урядами провінцій, іншими агенціями та приватними фірмами й фундаціями, щоб сприяти виробленню довгострокової стратегії зростання для регіонів Заходу. Вони наслідували кластерний підхід у розвитку, зосереджуючись на можливостях та акцентуючи увагу на використанні державно-приватного партнерства для виконання завдань діяльності.

Діяльність Агенції економічного розвитку в Північному Онтаріо започаткована 1987 року. Fed Nor використовує підхід “знизу-догори” й зосереджує свою діяльність у п'яти напрямках: 1) партнерство між громадами; 2) інвестиції; 3) сполученість; 4) інновації; 5) торгівля. Вона працює у таких напрямках: створення можливостей для діяльності громад, розвитку людського капіталу шляхом тренування навичок та програм молодіжного підприємництва, надання доступу до капіталу малим і середнім підприємствам, розвитку корінної громади та підтримки стратегічної економічної інфраструктури, зокрема телекомунікацій.

Діяльність Агенції економічного розвитку Канади для регіонів Квебеку розпочалась у 2005 році. CED має 14 регіональних офісів, що обслуговують всю провінцію. Їхні завдання охоплюють розроблення стратегій, формулювання планів, заснування інтегрованого федерального підходу до регіонального розвитку за допомогою двох основних засобів. Перший – надання інформації та послуг бізнес-асоціаціям, малому та середньому бізнесу і підприємцям. Другий – координування міжсекторних ініціатив завдяки співпраці з іншими рівнями уряду та різними урядовими управліннями.

Інші національні програми та інструменти регіонального розвитку і

вирівнювання мають ту особливість, що національні програми розвитку в Канаді орієнтовані більш соціально, ніж економічно, тому їх важливість у питаннях забезпечення високих стандартів життя та освіти надзвичайно високі.

Акт комунальних робіт та економічного розвитку США (1965 року) започаткував партнерство між федеральним урядом та установами штатів і місцевостей, щоб полегшити умови подолання істотного і постійного безробіття в регіонах та територіях економічного занепаду. Одна з цілей федеральної участі в національній господарській діяльності з розвитку – збільшити обсяги залучення приватних інвестицій і створити додаткові робочі місця.

Історично федеральні зусилля з розвитку були спрямовані на збільшення загальної національної продуктивності і допомогу економічно потерпілим громадам у доступі до загального національного добробуту. Через різноманітність організацій на федеральному, штатному та місцевому рівнях федеральний уряд виробив принципи співпраці з районами розвитку та базованими в громадах організаціями, так само як і з партнерами з приватного сектору і промисловими організаціями.

Загалом у США є три відмінні типи федеральних програм, які впливають на економічний розвиток. Наприклад, на національному рівні – монетарна та фіскальна політика, так само як і регулювання фінансових інституцій, податкова і торговельна політики. Це той тип програм, які мають на меті широке національне економічне оздоровлення. До другої широкої категорії слід віднести федеральні програми, які можуть і не бути специфічно економічними, але мають економічні наслідки. Приклади таких програм – будівництво та обслуговування інфраструктури, допомога ветеранам, необхідне посередництво. На основі економічних програм третього типу, федеральний уряд розбудовує відносини не лише зі штатами та місцевостями, але з окремими бізнесами, громадянами та громадськими організаціями. Увага фокусується як на метрополіях, так і на сільських територіях. Публічна довіра утримується шляхом фокусування на процесах та результатах.

Координацію діяльності з вирівнювання і територіального економічного розвитку здійснює підкомітет економічного розвитку, державного майна та надзвичайних ситуацій. Він має юрисдикцію над різними структурами економічного розвитку, зокрема Адміністрацією з економічного розвитку (EDA), яка ж в межах Департаменту торгівлі, Аппалацькою регіональною комісією (ARC), Регіональним управлінням Дельти (Delta Regional Authority (DRA), Комісією Деналі та Комісією північних великих рівнин.

Діяльність адміністрації з питань малого бізнесу (SBA) фокусується на чотирьох принципових напрямках діяльності:

- програми для традиційно нерозвинених бізнесових зон;
- програми адаптації громадян США та інвестицій;
- програми для бізнесу, які діють у зоні лиха;
- програми позик у галузі оборони та на технічну допомогу.

Окремими відмінними типами економічних програм європейських країн регіону Центральної та Східної Європи (State of Economic Development, 2007) є:

- національні монетарна та фіскальна, податкова та торговельна політика економічного оздоровлення;
- національні не специфічно економічні, але такі, що мають економічні наслідки – будівництво, обслуговування інфраструктури, допомога ветеранам, необхідне посередництво;
- програми співпраці з бізнесом, громадянами й громадськими організаціями.

У контексті розвитку проблемних територій країн ЄС прийнято виділяти програми за напрямками досягнення двох цілей:

– розвиток регіону у цілому. Програми передбачають використання коштів структурних фондів для регіонів, що відстають у своєму розвитку: мають валовий регіональний продукт (ВРП) нижчий за 75 % від середнього рівня по країні; є віддаленим або малонаселеним. Регіони характеризуються низьким рівнем інвестицій, вищим за середній рівнем безробіття; недостатністю послуг для бізнесу і громадян; нерозвиненою базовою інфраструктурою. Розподіл загального обсягу коштів 114 програм для 50 регіонів у 13 країнах ЄС протягом 2000-2006 рр. здійснювався між трьома основними видами проектів: інфраструктура (28%); людські ресурси (30%); допомога виробничому сектору (42%);

– вирішення структурних проблем промислових, сільських, міських, залежних від рибальства територій. Для визначення територій використовуються наступні показники:

1) промислові (рівень безробіття вищий за середній у ЄС, вищий рівень безробіття у промисловому секторі, ніж у середньому в ЄС, зменшення зайнятості в промисловості);

2) сільські (рівень NUTSIII, щільність населення менше, ніж 100 жителів на 2 кв. км або рівень зайнятості в сільському господарстві дорівнює або вищий, ніж подвоєний середній рівень по ЄС, рівень безробіття вищий, ніж середній по ЄС або спостерігається зменшення населення);

3) міські (довгостроковий рівень безробіття вищий, ніж середній по ЄС, високий рівень бідності, гострі проблеми довкілля, високий рівень злочинності, низький рівень освіченості);

4) території, що залежать від рибальства (частка зайнятості в риболовному секторі суттєва, водночас спостерігається значне зменшення зайнятості в секторі загалом).

Біля 18% населення ЄС, що проживає в таких регіонах, бере участь у програмах у промислових зонах – 8,5%, сільських – 5,2%, міських зонах – 1,9%, змішаних територіях – 2,1%, залежних від рибальства – 0,3% (2008 р.).

Дозволеними формами державної допомоги, що не впливає на торговельні умови та конкуренцію у Спільноті до рівня, який визначається її спільними інтересами, визначено:

- індивідуальну соціальну допомогу;
- допомогу при подоланні наслідків природних лих або надзвичайних випадків;
- допомогу, що має за мету економічний розвиток нерозвинених категорій; просування важливих проектів спільних європейських інтересів або запобігання серйозним проблемам в економіці членів ЄС; сприяння розвитку певних видів діяльності чи територій; просування культури та збереження спадщини [19].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Перші спроби регулятивного втручання держави у регіональний розвиток Канади було започатковано у зв'язку зі світовою економічною кризою 1929-1933 рр. Масового характеру таке втручання набуло з метою усунення економічних наслідків другої світової війни для окремих регіонів США, Британії, Німеччини, Франції, Італії, Японії. Систематична робота у цьому напрямі здійснювалась з 60-х років XX сторіччя у Сполучених Штатах Америки, Канаді, у 90-х роках – ряді країн Центральної та Східної Європи. Різномірні критерії визначення економічно проблемних територій окремих країн при цьому поділяються, як правило, на федеральні (національні) та регіональні (територіальні).

До основних економічних механізмів, що доцільно реалізувати спеціально створеними для підтримки проблемних територій України організаційними структурами, слід віднести: гранти, субсидії; доступ до державних контрактів; зниження рівня оподаткування; зменшення відсотків на позики; мікрокредитування;

гарантії; новий механізм інноваційного розвитку; секторна підтримка; комплексний розвиток інфраструктури та галузей виробництва; організація промислових парків, бізнес-зон; підтримка малого та середнього бізнесу; розвиток кластерів.

Слід зазначити, що фактичний моніторинг стану розвитку областей та міста Києва, що здійснюється за методикою рейтингового оцінювання Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, практично не дозволяє на основі використання існуючих показників здійснити реальне оцінювання розвитку окремих регіонів. Для суттєвого покращання діяльності з ідентифікації стану та подолання регіональної диференціації регіонів України рекомендовано:

- органам місцевого самоврядування запровадити розробку заходів щодо реалізації завдань регіональних стратегій розвитку та щорічних планів діяльності з урахуванням останніх тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів та очікуваного впливу зовнішніх чинників; проводити конкурсні відбори інвестиційних програм та проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку; розглядати проекти, що спрямовані на покращення ситуації у тому напрямку, де регіон зайняв останні місця за результатами рейтингової оцінки;

- міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади запровадити оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів, забезпечити підготовку пропозицій щодо конкретних заходів, які необхідно вжити для розв'язання проблемних питань розвитку регіонів для розгляду на засіданні Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку (в розрізі регіонів);

- міністерству фінансів України запровадити практику фінансування галузевих програм і проектів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності регіонів, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища.

Список літератури

1. Bunge W. W. Jr. Theoretical Geography. First Edition. Lund Studies in Geography Series C: General and Mathematical Geography [Текст] / W. W. Jr. Bunge. – Lund, Sweden: Gleerup, 1962. – 448 p.
2. Greenhut M. L. Plant Location in Theory and in Practise: The Economics of Space [Текст] / M. L. Greenhut. – Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1956. – 320 p.
3. Isard W. Location and Space Economy: A General Theory Relating to Industrial Location, Market Areas, Land Use, Trade, and Urban Structure [Текст] / W. Isard. – Technology Press of Massachusetts Institute of Technology. – 1956. – 358 p.
4. Isard W. Analysis Methods of Regional Analysis: An Introduction to Regional Science [Текст] / W. Isard. – MIT Press/Wiley. – 1960. – 784 p.
5. Christaller W. Die zentralen Orte in Süddeutschland. Eine ökonomisch-geographische Untersuchung über die Gesetzmäßigkeit der Verbreitung und Entwicklung der Siedlungen mit städtischer Funktion [Текст] / W. Christaller. – Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt. – 1980 (Repr. d. Ausg. Jena 1933).
6. Launhardt W. Theorie der Kommerziellen Trassierung der Verkehrswege [Текст] / W. Launhardt // Zeitschrift des Hannoverschen Architekten und Ingenieurvereins. – Hannover, 1872. – v.18. – pp. 515–534.
7. McCarty Harold H. The Measurement of Association in Industrial Geography [Текст] / H. H. McCarty, J. C. Hook, D. S. Knos. – State University of Iowa, 1956. – 320 p.
8. Ullman E. L. The Economic Base of American Cities [Текст] / E. L. Ullman, M. Dacey, H. Brodsky. – Seattle, University of Washington Press. – 1971. – 112 p.
9. Harrington J. W., Barney Warf. Industrial Location: Principles, Practice, and Policy [Текст] / J. W. Harrington, W. Barney. – New York: Routledge. – 1995. – 236 p.
10. Savoie David J. Rethinking Canada's Regional Development Policy: An Atlantic perspective [Текст] / D. J. Savoie. – Moncton, Canada: Canadian Institute For Research in Regional Development. – 1997. – 218 p.

11. Savoie Donald J. Reviewing Canada's Regional Development Efforts [Електронний ресурс] / D. J. Savoie // Royal Commission on Renewing and Strengthening Our Place in Canada. – 2003. – Режим доступу: <http://gov.nl.ca>
12. Economically Distressed Counties (EDAs). U.S. Department of Transportation. Federal Highway Administration. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hepgis.fhwa.dot.gov/hepgismaps11/#>.
13. FHWA Supplemental Guidance on the Determination of Economically Distressed Areas Under the Recovery Act. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fhwa.dot.gov/economicrecovery/guidancedistressed.htm>.
14. Alberta's economic development network. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.edaalberta.ca/Default.aspx?pageId=68189>.
15. HUB-Zone Law & Legal Definition. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://definitions.uslegal.com/h/hubzone>.
16. Oregon Temporary Distress Methodology. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oregon4biz.com/Publications/Distressed-List/Temporary-Methodology/>
17. Distressed Areas and Rural Counties in Washington. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.wsdot.wa.gov/planning/wtp/datalibrary/Economy/DistressedandRural.htm>.
18. Distressed / Severely Distressed Tax Incremental District (TID). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dor.state.wi.us/forms/govtif/tiddistrd.html>.
19. Guidelines on national regional aid for 2007-2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006XC0304\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006XC0304(02)).

References

1. Bunge, W.W.Jr. (1962). *Theoretical Geography*. First Edition. Lund Studies in Geography Series C: General and Mathematical Geography. Lund, Sweden: Gleerup [in English].
2. Greenhut, M. L. (1956). *Plant Location in Theory and in Practise: The Economics of Space*. Chapel Hill: University of North Carolina Press [in English].
3. Isard, W. (1956). *Location and Space Economy: A General Theory Relating to Industrial Location, Market Areas, Land Use, Trade, and Urban Structure*. Technology Press of Massachusetts Institute of Technology [in English].
4. Isard, W. (1960). *Analysis Methods of Regional Analysis: An Introduction to Regional Science*. MIT Press/Wiley [in English].
5. Christaller, W. (1980). *Die zentralen Orte in Süddeutschland. Eine ökonomisch-geographische Untersuchung über die Gesetzmäßigkeit der Verbreitung und Entwicklung der Siedlungen mit städtischer Funktion*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt (Repr. d. Ausg. Jena 1933) [in German].
6. Launhardt, W. (1872). Theorie der Kommerziellen Trassierung der Verkehrswege. *Zeitschrift des Hannoverschen Architekten- und Ingenieurvereins*, Vol.18, 515-534 [in German].
7. McCarty Harold, H., Hook John, C., Knos Duane, S. (1956). *The Measurement of Association in Industrial Geography*. State University of Iowa [in English].
8. Ullman, E. L., Dacey, M. & Brodsky H. (1969). *The Economic Base of American Cities*. Seattle: University of Washington Press [in English].
9. Harrington, J. W., & Barney, W. (1995). *Industrial Location: Principles, Practice, and Policy*. New York: Routledge [in English].
10. Savoie, D. J. (1997). *Rethinking Canada's Regional Development Policy: An Atlantic perspective*. Canada: Canadian Institute For Research in Regional Development [in English].
11. Savoie, D. J. (2003). Reviewing Canada's Regional Development Efforts. *Royal Commission on Renewing and Strengthening Our Place in Canada*. (n.d.). Retrieved from: <http://gov.nl.ca> [in English].
12. Economically Distressed Counties (EDAs). U.S. Department of Transportation. Federal Highway Administration. (n.d.). [fhwa.dot.gov](http://hepgis.fhwa.dot.gov). Retrieved from: <http://hepgis.fhwa.dot.gov/hepgismaps11/#> [in English].
13. FHWA Supplemental Guidance on the Determination of Economically Distressed Areas Under the Recovery Act. (n.d.). [fhwa.dot.gov](http://www.fhwa.dot.gov). Retrieved from: <http://www.fhwa.dot.gov/economicrecovery/guidancedistressed.htm> [in English].
14. Alberta's economic development network. (n.d.). [edaalberta.ca](http://www.edaalberta.ca). Retrieved from: <http://www.edaalberta.ca/Default.aspx?pageId=68189> [in English].
15. HUB-Zone Law & Legal Definition. (n.d.). [uslegal.com](http://definitions.uslegal.com). Retrieved from: <http://definitions.uslegal.com/h/hubzone> [in English].
16. Oregon Temporary Distress Methodology. (n.d.). [oregon4biz.com](http://www.oregon4biz.com). Retrieved from: <http://www.oregon4biz.com/Publications/Distressed-List/Temporary-Methodology/> [in English].
17. Distressed Areas and Rural Counties in Washington. (n.d.). [wsdot.wa.gov](http://www.wsdot.wa.gov). Retrieved from: <http://www.wsdot.wa.gov/planning/wtp/datalibrary/Economy/DistressedandRural.htm> [in English].

18. Distressed. Severely Distressed Tax Incremental District (TID). (n.d.). *dor.state.wi.us*. Retrieved from: <http://www.dor.state.wi.us/forms/govtif/tiddistrd.html> [in English].
19. Guidelines on national regional aid for 2007-2013. (n.d.). *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006XC0304\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006XC0304(02)). [in English].

Yurii Malakhovsky, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)
Kirovohrad National Technical University, Kirovohrad, Ukraine

The US, Canada and EU Experience in Managing Economic Development of Depressed Areas

The aim of the publication is to generalize experience of the specialized agencies and development institutions on the isolation and identification of depressed areas of the US, Canada and EU countries, management processes of economic development and formulation of proposals to extend the existing experience of local bodies of state and local government.

It was noted that the first attempts of the regulatory state intervention in regional development in Canada was initiated due to the global economic crisis of 1929-1933. The most character of such interference has become to address the economic consequences of the Second World War to certain regions of the USA, Great Britain, Germany, France, Italy and Japan. Systematic work in this direction was done with the 60th of XX century in the United States, Canada, and in the 90 years – the number of Central and Eastern Europe. Multilevel criteria for the identification of areas of concern individual countries are divided into federal (national) and regional (territorial).

The main economic mechanisms implemented specifically created to support the troubled areas of organizational structures today are: grants, subsidies; access to public contracts; tax reduction; reduction of interest on the loan; micro credit; guarantees; a new mechanism of innovation development; sectoral support; comprehensive infrastructure and industries; organization of industrial parks and business zones; support for small and medium enterprises; development of clusters.

poverty, deprived areas, undeveloped depressed areas, community problem, sectoral support, underpaid person, incentives for the development of territories

Одержано (Received) 20.11.2015

Прорецензовано (Reviewed) 27.11.2015

Прийнято до друку (Approved) 30.11.2015

УДК 339.5; 351

Ю.О. Медвідь, мол. наук. співр.

Державний науково-дослідний інститут митної справи, м. Хмельницький, Україна

Управління ризиками та аналіз діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності митними органами країн ЄС

У статті розкрито особливості процесу управління митними ризиками в країнах ЄС. Визначено основні групи ризиків та основні групи показників діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), що аналізуються митними органами. Встановлено, що сучасними тенденціями аналізу митних ризиків є моделювання ланцюга поставок товарів, дослідження інформації, що пов'язана з виявленими фактами неправомірності та фактами, що можуть свідчити про ймовірність недотримання митних правил.

аналіз, зовнішньоекономічна діяльність, митний контроль, митні органи ЄС, управління ризиками

Ю.А. Медвидь, мл. научн. сотр.

Государственный научно-исследовательский институт таможенного дела, г. Хмельницкий, Украина

Управление рисками и анализ деятельности субъектов внешнеэкономической деятельности таможенными органами стран ЕС

В статье раскрыты особенности процесса управления таможенными рисками в странах ЕС. Определены основные группы рисков и основные группы показателей деятельности субъектов

© Ю.О. Медвідь, 2015